EL VERITABLE COST DE L'AUSTERITAT I LA DESIGUALTAT

Estudi de cas: Catalunya

A Catalunya, com a la resta de l'Estat Espanyol i la resta d'Europa, l'austeritat no ha generat el creixement econòmic esperat. L'any 2011[1], 1.651.000 catalans, que representaven el 21,9% de la població, es trobaven en risc de pobresa. És a dir, que els seus ingressos van ser inferiors a 8.559 euros nets anuals, menys del 60% de la mitjana de la població. Les xifres corroboren el seriós revés de la recessió, al mostrar que aquest any hi va haver 424.000 catalans més en aquesta situació de risc respecte al 2006, quan el percentatge era del 17,2% (1.227.151 persones). Observant l'evolució de les xifres, també es pot arribar a la conclusió que el percentatge de població que pateix privacions materials severes va passar de l'1,6% l'any 2008 al 5,8% l'any 2011.

Segons un altre estudi recent[2], fins al 2009, almenys el 38% dels catalans es van empobrir amb la crisi econòmica, i el 36% de la població ha patit un descens de les seves rendes o d'estatus laboral. El mateix estudi ressalta que fins al 2008, quan es va fer més evident la crisi, Catalunya s'havia mantingut amb un nivell de desigualtat social equiparable a la mitjana europea i sempre prop d'un punt per sota de les desigualtats a l'Estat espanyol. Això va canviar entre el 2009 i el 2010, quan el 20% dels catalans més rics de sobte ho eren prop de 6 vegades més que el 20% dels catalans més pobres, mentre que el 2005 ho eren prop del 4,5.

Des de l'inici de la crisi, al 2008, s'han perdut 595.000 llocs de treball a Catalunya i l'atur ha augmentat a 428.000 persones, segons un informe de Comissions Obreres[3] publicat el juliol de 2013. La desocupació i les persones registrades a l'atur estan creixent any rere any des de l'inici de la crisi. Segons l'Enquesta de Població Activa[4] del primer trimestre de 2013, a Catalunya hi havia 902.300 persones a l'atur el primer trimestre de 2013. La desocupació és especialment preocupant entre els joves: el 20,6% dels joves està a l'atur, mentre que el nombre d'aturats sobre el total de treballadors joves arriba al 53,2%.

D'altra banda, els aturats de llarga durada superen el mig milió a Catalunya, un 56,3% del total. I un 13,1% de les llars catalanes –267.000 famílies– tenen tots els seus membres a l'atur, un creixement d'1,3 punts en un any (entre març de 2012 i març de 2013), un augment que suposa unes 26.500 famílies més en només un any.

---

[1] Enquesta 'Condicions de vida i hàbits de la població a Catalunya' IDESCAT i Diputació BCN (2012)
[2] Informe 'Crisi, trajectòries socials i educació' – Fundació Bofill (2013)
[3] Informe 'L'ocupació a Catalunya 2012' – Comissions Obreres de Catalunya (Juliol 2013)
[4] www.ine.es - Enquesta població Activa.

Una de les altres cares de la crisi econòmica, segurament la més dramàtica, són els milers de desnonaments que s'han produït des de l'inici de la crisi per les dificultats de moltes famílies de fer front a les despeses del lloguer o de les quotes hipotecàries. Segons el Consell General del Poder Judicial[5], els desnonaments durant el 2012 van ascendir arreu de l'Estat a 101.034, i Catalunya va ser el territori de l'Estat on n'hi va haver més, 25.422, molt per sobre de Madrid (14.549), Andalusia (13.638) o el País Valencià (13.199). Cal tenir en compte que segons el CGPJ, el 2007 hi va haver 4.538 execucions hipotecàries a Catalunya. Segons el Banc d'Espanya[6], s'estima que el 2012, el 83% de les execucions hipotecàries van ser d'habitatge habitual.

Des de les entitats socials catalanes, hem reclamat, en nombroses ocasions la creació d'un parc d'habitatges de lloguer social. A Catalunya hi ha 3.863.381 habitatges familiars, dels quals un 76,2% són habitatges principals, un 12,2% són segones residències i un 11,6% estan buits, segons les últimes dades corresponents a l'any 2011 fetes públiques l'Institut Català d'Estadística de Catalunya (Idescat). Això suposa que el 2011 hi havia prop de 450.000 habitatges desocupats, una xifra que segurament ha crescut de forma significativa els dos últims anys.

Segons les darreres informacions de la Conselleria de Territori i Sostenibilitat, l'Agència de l'Habitatge de Catalunya disposa d'uns 14.000 habitatges en règim de lloguer; per la seva banda, a Barcelona ciutat, el Patronat Municipal de l'Habitatge disposa d'uns 11.000 habitatges de lloguer. I, en els darrers deu anys, la resta de promotors públics municipals han construït uns 3.000 habitatges de lloguer. En total podríem dir que al nostre país hi ha un parc de lloguer públic de prop dels 30.000 habitatges, cosa que suposa al voltant de l'1% del parc total (de 2,8 milions d'habitatges principals. La Taula del Tercer Sector[7] ha estimat, aquest 2013, que a Catalunya caldrien 230.000 habitatges de lloguer social, que és vuit vegades més del parc actual.

Lògicament, en aquest context, les persones ateses pels Serveis Socials no han parat d'augmentar. A manca de dades globals dels Serveis Socials de tot Catalunya i d'entitats socials catalanes ens fixem en dues de les entitats socials de referència del país. Per citar dos exemples. El primer, Càritas Diocesana de Barcelona va atendre el 2012, 59.853 persones, unes xifres signifiquen un 3% més que el 2011 i el doble que el 2007. I el segon, Creu Roja Catalunya va atendre el 2012, en el marc dels seus Projectes de lluita contra la pobresa, 268.974 persones, un 12, 81% més que el 2011 i un 42, 86% més que el 2010.

En quina mesura la reducció dels pressupostos públics ha contribuït a agreujar aquesta situació? Segons un informe elaborat per la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya[8] els pressupostos de la Generalitat de Catalunya de l'any 2008 a l'any 2012 mostren

---

[5] www.poderjudicial.es – Consell General del poder Judicial.
[6] www.bde.es – Banc d'Espanya
[7] Dossier 'Un parc d'habitatge de lloguer social' – Taula del Tercer Sector (Març 2013)

[8] "Pressupostos 2012 de la Generalitat de Catalunya. Anàlisi i valoració en l'àmbit de les polítiques socials i d'atenció a les persones", abril 2012

increments continuats en gairebé tots els capítols i programes de l'àmbit de les polítiques socials i d'atenció a les persones fins a l'any 2010, i un canvi sobtat a partir de 2011. Els increments observats en els programes socials dels pressupostos de 2009 i 2010, molt rellevants en alguns apartats, obeeixen a l'esforç per respondre en aquests anys a l'augment de les necessitats socials com a conseqüència de la crisi econòmica, i a les obligacions derivades del procés progressiu de desplegament de les noves lleis socials. Aquesta evolució positiva s'invertí de forma sobtada a partir de 2011, i tingué continuïtat en el pressupost de 2012. Tanmateix les reduccions pressupostàries de l'any 2011 van preservar en bona mesura la despesa social, la qual cosa va fer que el seu pes relatiu en el pressupost global de la Generalitat augmentés alguns punts. Però les dificultats econòmiques del Govern català van acabar passant factura també a partir de 2012 a alguns programes socials adreçats als col·lectius més vulnerables de la societat que fins aleshores el pressupost havia intentat mantenir o, fins i tot, reforçar. És el cas de la Renda Mínima d'Inserció, dels ajuts per al pagament del lloguer o de les beques de menjador escolar. En l'àmbit inversor també cal remarcar la suspensió des de 2011 de les convocatòries anuals de la Llei de Barris[9].

Les successives revisions del pressupost dutes a terme pel Govern català l'any 2012 i l'any 2013 -amb uns pressupostos prorrogats- a fi d'acomplir els objectius de dèficit, han erosionat encara més la despesa social catalana, tot i que en aquest període ha estat conseqüència directa de les importants disminucions de les transferències procedents del govern de l'Estat en diversos capítols, alguns dels quals marcadament socials: polítiques actives d'ocupació, fons per a la integració de la immigració, llei de l'autonomia personal i l'atenció a la dependència, plans educatius d'entorn, etc.

Com a la resta de l'Estat, a Catalunya, les solucions aplicades evidencien que les polítiques d'austeritat no han generat un augment de la confiança dels mercats, que compensi els efectes directes de les contraccions i permeti fer créixer l'economia. En realitat, l'austeritat comporta el que exactament estem veient: petites contraccions porten a recessions, i grans contraccions porten a grans depressions.

La situació actual obliga i comporta confiar i potenciar el Tercer Sector Social català. Aquest és cabdal perquè tots els ciutadans es comprometin amb i per Catalunya. Sense cohesió social és impossible fer front a la crisi. Sense cohesió social no és possible trobar nous camins per al desenvolupament econòmic i social.

Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya
Juliol 2013

[9] Llei 2/2004, de 4 de juny, de millora de barris, àrees urbanes i viles que requereixen una atenció especial